alt og har ogsaa her i Bladet — saavidt jeg ved — været drøftet for en Del Aar siden, særlig den Side af Arbejderbeskyttelsen, der angaar Kvinderne og Børnene. Men for at vi Kvinder kan tage Standpunkt i denne Sag og f. Eks vide, om vi for Danmarks Vedkommende er tilfreds med det nuværende Standpunkt af Lovens Indgriben eller ønsker denne forøget eller forringet, — hvem ved, hvornaar vi i Praksis som Medlovgivere kan blive stillet over for dette Spørgsmaal — Valgretslovforslaget ligger jo for i Rigsdagen! — maa vi drøfte Sagen lidt i Teorien og være klar over Beskyttelsens nuværende Standpunkt i Danmark og — til Sammenligning — i Hovedlandene, samt Tilstanden før Beskyttelsen, hvilken Tilstand altid er en Mulighed ethvert Sted, hvor Lovbeskyttelse ikke er indført.

Lovbeskyttelse er ganske simpelt en Nødvendighed overalt, hvor Fabrikdriften har holdt sit Indtog. Naar man overhovedet vil anerkende Samfundets Ret til at gribe ind, hvor Samfundsinteressen kræver det, saa maa det være paa dette Punkt, hvor Samfundet angribes saa at sige i sin Grundvold: Hjemmet. Fabrikdriftens væsentlige Skelnemærke fra den tidligere Produktionsform, Husindustrien, er netop Arbejdets Overflytning fra Hjemmene til de store Arbejdssteder, Fabrikkerne, hvor større Maskiner og alle Stordriftens Besparelser stod til Raadighed; men med Arbejdets Overflytning fulgte jo Arbejderen, og dette var ikke alene Manden, men ogsaa Hustruen og hans Børn, da Maskinerne krævede mangen Haandsrækning, som lige saa godt kunde udføres af denne billigere, ikke faguddannede Arbejdskraft, som af den dyrere, fagdannede Arbejder. Men dermed var Hjemmets Opløsning given. En Skildring af, hvorledes Forholdene var i England, »Fabrikdriftens Moderland«, findes i Dr. Franz Pios Bog: »Den frie Konkurrences Gennembrud i England«:

»Allerede Beboelsesforholdene i de nye Fabrikbyer, der saa at sige var stampede op af Jorden, var saa slette, at de i og for sig vanskeligt lod sig forene med et ordnet Familieliv; disse »Hjem« betød oftest kun et fælles Sovested for Familiens Medlemmer, som fra den tidlige Morgen til den sildige Aften var spredte hver til sit industrielle Arbejde. De unge Piger voksede op komplet uvidende om de simpleste huslige Sysler, som spiller en saa stor Rolle i den arbejdende Klasses Økonomi. Heller ikke som gifte Koner lod det aldrig standsende Fabriksarbejde dem Tid til at indvinde det forsømte. Værtshuset blev da Arbejderens Tilflugtssted; det var det eneste Sted, hvor hans beskedne Trang til huslig Komfort og selskabelig Omgang til en vis Grad kunde tilfredsstilles. Spiritus og Tobak traadte i vidt Omfang i Stedet for nærende Føde. Hvor en Husholdning, et Hjem, var blevet bevaret, var det ofte Manden, der agerede Husmoder, fortrængt — som han var — af Kvinden fra det industrielle Arbejde. Man saa da det sære Syn, at Moderen gik paa Fabriken, medens Manden sad hjemme og kogte Maden, lappede Tøjet og passede de spæde Børn. Ved Siden af Moderen, ofte ene og alene, var Børnene Familiens Forsørgere*). Ogsaa dette vendte op og ned paa Familieforholdene. Forældrenes Autoritet maatte svinde, naar de levede af Børnenes Arbejde; disse spillede Herrer i Huset, betragtede Forældrene som en kedelig Byrde og stillede sig ofte paa egne Ben i en Alder af 14—15 Aar**). — Medens Kvinde- og Børnearbejdet saaledes ved Familielivets og Familieforholdenes Opløsning undergravede Arbejderklassens moralske Kraft, virkede det ogsaa degenerende i fysisk Henseende. Kommissionsberetningen af 1816 tegner os et dystert Billede af Fabrikbarnets Liv.

Allerede ved Fødslen satte Fabriksarbejdet sit Stempel paa Barnet. Den frugtsommelige Kvinde fortsatte sit Arbejde saa nær op til Fødselsøjeblikket som fysisk muligt var; talrige Dødfødsler og Svaghed hos de levendefødte var Følgen***).

Faa Uger efter Fødslen vendte Moderen tilbage til Fabriken, og det spæde Barn var overladt til sig selv, i bedste Fald til tilfældige Naboers eller smaa Søskendes Omsorg. I Arbejderkvarterernes snavsede og stinkende Gyder, udsat for alle Malproperhedens Sygdomme, uden Opdragelse fra Skole eller Hjem, voksede Barnet op, indtil det var stort nok til at begynde i Fabriken. Aldersgrænsen var kun den fysisk nødvendige, og denne varierede jo

*) Denne og følgende Udhævelser af R. S.

**) Andetsteds skriver Dr. Pio: »I Fabrikrummenes Hede bleve Børnene kønsmodne før Tiden; *15 Aars Mødre var ingenlunde en Sjældenhed.*

***) Fra anden Side har jeg hørt, at det ikke var sjældent, at Mødre overfaldtes af Fødselsveerne paa Fabriken og hurtigst muligt maatte transporteres hjem; ligeledes at diegivende Mødre fik Lov til at medtage deres spæde Børn paa Fabriken, *hvor de altsaa var i hele Arbejdstiden.*